

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

НАША ПРВА РЕЧ

Сикоћ је на Позоришном Тргу одржа величанствен митинг какав ни једна партија до данас у Београду није одржала. Београдски пролетаријат дао је сјајну прогнозу за изборне успехе Социјалне Демократије у целој Србији.

Илазе сваки дан сем недеље. — Цена: на годину 12 динара, на пола године 6 динара, на 3 месеца 3 динара, на месец дана 1 динар. За вностраниство 30 динара годишње.

БРОЈ 5 ПАРА

Уредништво је у штампарији Раденковића Администрација у Социјалистичком Народном Дому.

ТЕЛЕФОН

Редакције 646

Административни 870

Рукописи се не враћају. Огласи се штампају по врло јефтиној цени

Немамо простора да описујемо колосални синоћни митинг. О томе ћемо донети детаљан извештај у идућем броју, као год и о оној спонтаној демонстрацији која је извршена после збора, која је прошла кроз цело Теразије и која је у неописаном одушевљењу завршена пред нашим Домом. За сада доносимо само говоре који су одржани и који су са највећим разумевањем и одушевљењем пропраћени.

Збор је отворио једним лепим уводом друг **Влада Богдановић**, председник месне партијске организације. После њега говорили су овим редом другови:

Драгиша Лапчевић:

Наша је Партија захтевала да се *сместа* по свршеним ратовима иде на изборе: да се буржоаске партије ставе пред и под народни суд за њихова зла дела и за њихову крваву ратну политику. Али су се томе захтеву *једнодушно* одупрле буржоаске партије. Она што слепо слуша Николу Пашића и оне које му тобож чине опозицију. А одупрле су се из једнога престога разлога: што су све појединачно осећале тешку одговорност коју су примили гурајући народне масе на клинце и доводећи их у свестрано очајан положај. (Бурно одобравање).

Сад су на изборе изашле не зато што су их желеле, већ с тога што су они постали неминовни, неопилдзни, као последица њихове реакционарне борбе око власти.

Они нас зову да 1 августа пресудимо некакав тобожњи спор између њих. А, међутим, међу њима никаквог озбиљног спора нема:

све су буржоаске партије једнодушне биле у објављивању ратова и вођењу ратне политике, све су оне једнодушно изгласавале ратне кредите, све су оне урале за упро-пашћивање народа! (бурно одобравање).

За све то време, док су водиле *такову* злочиначку политику, међу буржоаским партијама је владала пуна једнодушност. Она је попустила само онда, кад је солдатека командовала жалосним политичким партијама: тада је настала опструкција за рачун милитаризма, за престиж официрске класе, за тријумф реакције! Где видесте да буржоаске партије воде опструкцију на питањима општих народних интереса? За њих је народ девета рупа на свирали!

Каквога спора између буржоаских партија има? Никакво! Зар се *све* нису на влади измењале у двојним коалицијама? Зар пре неку годину све четири не владаше заједнички овом ојађеном земљом? Зар 1912., у очи рата, Никола Пашић не зва самосталце у заједничку владу? Зар после рата самосталци не показиваше готовости за коалицију са фузионашима? Зар ономад фузионаш не позваше напредњаке у владу са два министра и зар они за то не показаше готовости? Зар блок, у коме учествују самосталци који веле да им је заједничка спољна и унутрашња политика с фузионашима, напредњаци који су за Горњи Дом и либерали који траже војнички режим, зар тај блок до очигледности не показује да тамо више нема на-

челних разлика, већ само отмице оно власти: ко ће се дочепати државне силе да гули, пљачка и упропашћује пролетерске и сиромашне народне масе? (бурно одобравање)

Учинимо да у место тројнога ускоро настане четворни блок: нате-рајмо буржоаске рогове у једну врећу! (смех и одобравање)

1 августа се нема да суди спор између буржоаских партија већ спор између њих и народа: тога дана издајнике народне треба повалити на оптуженичку клупу, судити и осу-дити! (Бурно одобравање с плескама)

Живко Топадовић:

Пре краткога времена ми смо присуствовали једној великој лицитацији. Надметали су се влада и буржоаска опозиција о милост официра, о милост милитаризма. Влада је одмах понудила 122 милиона, а у име опозиције изјавио је њен шеф г. Давидовић, да они дају не само толико него нека војска и без знања Народне Скупштине тражи колико хоће. Опозиција је дала више, али је теслим опет пао на меду. Јер опозиција је вересница, а влада је *не* вересница. (Бурно одобравање)

У томе факту надмегања око милости солдатеке, у томе факту да су они оборили и опет поставили владу, лежи доказ да они земљом у ствари владају. Државни брод Србије броди данасу знаку *владавине* чизме и сабље. (Бурно одобравање)

Они су се пре две године дочепали неограничене власти, и ту власт више не пуштају. У рату су се играли људским животима и бесконтролно располагали народном и државном имаовином. То им се усадило па хоће да продуже. Преторијанству, хајдуклуку, одметништву солдатеке испод владе закона, буржоаске партије или неће или не смеју да стану на пут. У ратовима су генерали *луд* дошћу и немарношћу својом упропашћивали хиљаде војника. Ни један за то није узет на одговор. Други су као обични зликовци убијали и пребијали народне синове. Један страхан регистар официрских злочина изређали су наши посланици у Скупштини, и *још* ни један *униформисани* убица није *ошћ*ао за *колац* и ни један *зливовац* у *окове*. Трећи су пљачкали и по старим и по новим крајевима, и трговали са лиферантима. Борцима на бојишту слат је само буђав тајин, а осталу храну негнани су били да отимају од македонског становништва. *Лиферанти* и *њихови* *оршци* у *мундиру* *сиво*рили су *богастива* у *рашћу*, *војници* су *гладовали*, а *народ* је *широм* *Балкана* *ољачкан*. (гнушање) И *још* ни једна *униформисана* *лопужа* није *обукла* *робијашко* *гуњче* (гнушање и одобравање). Њих су све заклониле и покриле својим жалосним ауторитетом *влда* и *владина* и буржоаске партије. У *ропској* *служби* *милитаризму* сви су се они ујединили.

Док скривају своја недела милитарци се у прси бусају својим заслугама, и причају да су велике историјске творевине на Балкану њихово дело. Србија је године 1912 мобилисала 310.000 војника. Међу њима било је 2500 *активних* *официра*, а од ових

свега 750 *учествовали* су у рату као борци.

И ето, њих 750 срушили су Турску царевину! А оно народно море од три стотине хиљада људи, на чијим су грудима пукле старе држав-

не границе? А шта је са оним *потопима* *проливане* *крви* *народне*? Шта је са оним *гомилама* *костију*, којима су *потрусаје* *гудуре* *балканске*? Зар *сав* *тај* *народ* *није* *творцац* *историје* *Балкана*, *него* *једна* *шака* *упараћених* *пајаца*, *који* *су* *рату* *из* *позадине* *присуствовали*? (Бурно одобравање)

У место да их изведе пред суд за њихова недела, влада их је цаградила чиновима, давши њима лично *свом* *стошћина* *хиљада* *динара* *сваке* *године* *из* *народне* *касе*, *окитила* *их* је *орденима* и *поклонила* се *пред* њима *као* *пред* *господарима* *земље*. Са *владом* се у *скутошћу* *утркви*вала буржоаска опозиција. Кад су сви тамо горе остали *глуви*, онда се ми морамо *обратити* *народу* да он да свој суд. Ми *пред* *њега* *сад* у *изборној* *борби* *истичемо* *свој* *стар* *захтев*:

да се *расчине* *сви* *који* *су* *у* *рату* *унапређени*,

да се *врате* *генерали* у *пуковнике*, *пуковници* у *потпуковнике*, *потпуковници* у *мајоре*, а *мајори* да *отшћу* *ширите* *са* *чакшира*. Да се *образује* *неумитни* *народни* *суд*, *који* *ће* *све* *кривце* *узети* *на* *одговор* и *безобзирно* *их* *казнити*.

Али ми се данас *подижемо* и *изнад* *тога* *практичног* *захтева*. *Касарна* *је* *у* *рату* *банкротира*ла. (Одобравање). На *десет* *народних* *војника* *долази* *свега* *један* *кадровац*. Ако је *какав* *систем* *у* *рату* *тријумфовао* *то* *је* *систем* *народне* *војске*. Народни војник је *тај* *који* *је* *у* *рату* *побеђивао*, *скупим* *жртвама* *искупљивао* *људости* *и* *поправљао* *грешке* *официрске* *касте*. *Позивајући* *се* *на* *ратно* *искуство* *ми* *бацамо* *у* *центар* *изборне* *борбе* *захтев*

да се *укине* *стајаћа* *војска*, *да* *се* *заведе* *народна* *одбрана* *и* *да* *сам* *народ* *бира* *себи* *војне* *старешине*. (Бурно одобравање).

Док *шака* *милитараца* *и* *даље* *влда* *Србијом*, *народ* *продужује* *робовати*. Ми *смо* *отишли* *да* *се* *боримо* *за* *слободу* *других* *а* *овде* *су* *све* *сиромаше* *редом* *избрисали* *из* *бирачких* *спискова*. *Насу*, *веле*, *док* *су* *били* *на* *бојишту*, *пријавили* *и* *платили* *порез*! *Себе* *смо* *зарабили* *а* *друге* *нисмо* *ослободили*. (Бурно одобравање) Не *поштујући* *крваве* *жртве* *наше* *власници* *су* *завели* *у* *новим* *крајевима* *један* *гнусни* *режим* *насиља*, *који* *дави* *народе* *и* *сатира* *их* *до* *костију*.

Јесмо ли ми они *врли* *борци* *што* *не* *презесмо* *од* *опасности* *и* *жртава*? *Смемо* *ли* *ми* *живети* *у* *бесправљу* *а* *не* *звати* *се* *робљем*? *Није* *ли* *већ* *време* *да* *дигнемо* *песнице* *и* *главе* *тамо* *горе* *и* *да* *речемо*: *слободу* *нам* *дајте*, *једнакост* *нам* *дајте*! *Јесте* *ли* *превртали* *пореске* *распореди* *и* *бирачке* *спискове* *кад* *сте* *нас* *на* *мобилизацију* *звали*, *кад* *сте* *нас* *нао* *ружавали*, *кад* *сте* *нас* *гурали* *у* *сартне* *ратне* *опасности*? *Ми* *смо* *ги* *нурти* *за* *ову* *земљу*, *ми* *смо* *је* *својим* *жртвама* *створили*, *и* *ми* *хоћемо* *у* *њој* *да* *имамо* *бар* *осносно* *политичко* *право*, *право* *гласа*. *Нама* *не* *треба* *отаџбина* *која* *нас* *бесправљем* *понижава* *до* *скотова*. (Одобравање).

Ову *изборну* *борбу* *ми* *морамо* *пре* *шворити* *у* *народну* *јобуну* *јошћу* *ширана* *у* *мундиру* *и* *кашћу*. *Ми* *више* *нећемо* *да* *шћимо* *бесправље*. *Ми* *устајемо* *противу* *преторијанства* *солдатеке* *и* *противу* *терора* *групе* *бирографије*. *Ми* *хоћемо* *слободу* *старој* *Србији* *и* *новој*, *ми* *хоћемо* *грађанску* *једнакост*, *ми* *тражимо* *опште*, *једнако*, *тајно* *и* *непосредно* *право*

гласа. (Бурно, дуготрајно одобравање).

Душан Поповић:

Народ има два задатка у овим изборима. Он треба да казни кривце; он треба да нађе лек од зла. И кад је реч о злочинцима, онда се у овим изборима не сме заборавити један од најглавнијих: монархије! (одобравање); а кад је реч о лековима онда треба бирати најспасоноснији: републику! (бурно одобравање).

Присталице монархизма у Србији тврде како је наш народ монархичан, како му је монархија усађена у души. У исто време, највећи број тих тврди како је српски народ најдемократскији у Европи. Или је једно тачно или је друго тачно; обоје не може бити. *Монархија* *и* *демократија* *искључују* *једно* *друго* *одобравање*; *док* *постоји* *монархија* *нема* *праве* *демократије*, *и* *ко* *хоће* *пуну* *демократију* *тај* *у* *првом* *реду* *треба* *да* *ради* *на* *уништењу* *монархије* *(бурно* *одобравање)*.

Уосталом, *монархија* *оседаје*? *Наше* *петвековно* *ропство* *има* *бар* *једну* *добру* *страну*: *ми* *смо* *имали* *Турке*, *али* *бар* *нисмо* *имали* *краљеве*!

Монархија је у Србији *репа* *без* *корена*! (бурно одобравање).

То се види и из историје српских владалаца у 19. веку. Први владалац, Карађорђе, убијен је секиром. Други владалац, књаз Милош, протеран је. Трећи владалац, књаз Михаило, изрешетан је куршумима. Четврти владалац, краљ Милан, најурен је из земље, а његов рођени син, краљ Александар, поставио је кордон на Сави и Дунаву и дао *право* *последњем* *рекруту* *да* *убије* *његовог* *оца* *чим* *се* *појави*. Пети владалац, тај исти краљ Александар, *исецкав* *је* *сабљама*. А шести владалац, Његово Величанство Краљ Петар — *отишао* *је*, *знате*, *на* *лечење* *(буран* *смех)*, на *лечење* *које* *бисмо* *ми* *социјалисти* *могли* *пожелети* *свима* *краљевима* *(буран* *смех* *и* *плескање)*. Као што се види, у Србији, у земљи где је народ толико монархистичан, краљеви не пролазе баш тако добро. Ја нисам *славољубив* *човек*, *али* *када* *бих* *то* *већ* *био*, *ја* *бих* *присгао* *да* *будем* *и* *министар*, *па* *и* *генерал*, *па* *чак* *и* *нешто* *што* *је* *најгоре*: *митрополит* *(смех)*; *само* *никако* *не* *бих* *присгао* *да* *будем* *српски* *краљ* *(буран* *смех* *и* *одобравање)*.

Монархија је у Србији *компромитована*. *И* *њу* *су* *највише* *компромитовали* *сами* *краљеви*, *исти* *онако* *као* *што* *су* *Цркву* *компромитовали* *сами* *попови*. Али, *сва* *та* *чуда* *и* *покре* *на* *српском* *престолу* *могао* *је* *мирно* *посматрати* *само* *онај* *народ* *који* *је* *у* *основи* *републикански*, *или* *бар* *према* *монархији* *равнодушан* *(одобравање)*.

То *расположење* *српскога* *народа* *према* *монархији* *ми* *треба* *да* *искористимо*. *Јаче* *него* *икада* *ми* *треба* *ових* *избора* *да* *истакнемо* *паролу*:

доле с *монархијом*! *да* *живи* *Република*! (бурно одобравање и плескање).

Кад *говоримо* *о* *монархији*, *ми* *ту* *не* *мислимо* *на* *личност*. *Данас*, *монархија* *није* *један* *човек*, *није* *само* *једна* *породица*, *није* *једна* *династија*: *монархија* *је* *једна* *класа*. *У* *тој* *векова* *она* *је* *сачувала* *форму*, *али* *је* *променила* *садржину*. *Њу* *не* *сачињава* *једно* *лице*: *данас* *се* *око*

ње *групишу*, *и* *иза* *бедема* *њене* *неприкосновености* *се* *крију* *и* *воде* *своју* *себичну* *политику* *милишарци*, *бирографски*, *аристократски*, *финансијери*, *шовинисти*: *сав* *реакционарни* *шалог* *Историје*, *сви* *ошћоци* *модернога* *друшћва*.

Монархија у Србији, *то* *је* *на* *првом* *реду*: *војвода* *Путник*, *генерал* *Дамњан* *Поповић*, *мајор* *Вемиф*, *Стојан* *Рибарац*, *Чедо* *Гогоновић*, *управник* *Официрске* *За* *друге* *(бурно* *одобравање)*.

Монархија, *тако* *свађена*, *рукова* *ла* *је* *у* *ствари* *судбином* *земље* *у* *најважнијим* *моментима*. *Пашић* *је* *влдао*, *али* *су* *ратове* *водили* *војвода* *Путник* *и* *Стојан* *Рибарац*. *То* *ни* *мало* *не* *умањује* *одговорност* *фузионаша*; *што* *је* *најрошћи* *удвај*: *они* *су* *одговорни* *за* *сачење* *у* *злочину* *који* *је* *извршен* *над* *српским* *народом* *и* *над* *Балканом*; *они* *су* *одговорни* *за* *своју* *неспособност* *јер* *нису* *схватили* *историјске* *задатке* *чак* *на* *своје* *класе* *која* *би* *такође* *имала* *користи* *од* *привредно* *и* *политички* *напредњака* *и* *милитаризма*. *То* *је* *срамота* *за* *20* *век*. *То* *се* *више* *несме* *трепети*. *Монархија* *би* *се* *најзад* *и* *могла* *поновити* *кад* *би* *постојала* *само* *по* *форми*, *као* *у* *Енглеској* *на* *пример*. *Али* *код* *нас*, *народ*, *кога* *је* *монархија* *гурала* *из* *једног* *крвавога* *и* *безумнога* *рата* *у* *други*, *народ* *треба* *да* *јој* *се* *освети* *сад* *на* *овим* *изборима*.

Пример *за* *то* *пружио* *нам* *је* *племенити* *и* *паметни* *бугарски* *народ* *(Узвизи: живе бугарски народ)* *Он* *је* *зблиа* *изшао* *несрећнији* *но* *ико* *из* *ових* *ратова*. *Па* *ипак*, *у* *том* *менту* *најпогоднијем* *за* *реакцију*, *он* *се* *правилно*

Изборна борба

Велимир Ђуракић, економ из Зека.

Живан Станојевић, обалски радник из Београда.

квалификовани:

Коста Ђоковић, новинар из Београда.

Мидивоје Тадић, адвокат из Ужица.

Слободни избори

Кави ће бити слободни избори које врши радикална влада са енглеским парламентарцем, г. Стојаном Протићем, показују нам многобројни примери фузионашке агитације и у округу толичком, као и другим окрузима. Полициском и пореском особљу, које је у служби владиној, наређено је да се обуку у цивилно одело и да иду у агитацију по округу, г. ј. српски речено, да иду да врше притисак на бираче, јер су то два најбоља владина апарата за изнуђавање гласова од бирача. Али да би влада извршила још слободније изборе, она је спремила преко својих агената, а уз припомоћ војних власти, спискове бирача који су за време прошлих ратова и вежби били ослобођени или нису ни звали, па им се ставља до знања да ће, ако не гласају за владиног кандидата, бити оптужени за избегавање војних дужности, чак су и тужбе написали и сваком поднесу да га увере да ће бити оптужени.

То су највећи докази да од слободних избора нема ни помена. Док се у овом округу врши притисак од стране полиције, порезника и окупне команде, докле Мита Влашић у округу врањском такођер врши притисак на гласаче уз припомоћ државних органа.

Њихове бриге

Фузионаши се тешко забринули за народ још сада, пре избора: шта ће бити са њим јадним и кукавним ако они не добију већину и ако се не могле одмах склопити већина за владаре?

„Онда, продужење изборне кризе још за неколико месеца, то јест пројасиј и јесене сезоне за привредни животи земље!“

„Онда, изглед за српске привреднике!“

Тако сажаливо пише „Самоуправа“ у своме уводном чланку од четвртка, пошто је напричала пуно и много о недаћама и незгодама које трпи народ сада после рата.

На пример, вели она: „Послови у чаршији са свим застали; код занатлија исто тако; сељак се забринуо за исплату порезе, и једва да је, како тако, уновчио прве плодове својега рада. Није му ни до какве куповине, и тога ради стеже своју отанчалу кесу. Од тога, застој у пословима општи. Банке отказале даље давање кредита. Свако се забринуо и повукао у себе. У најскупије време у години, сељак се позива на зборове и партијске конференције. Летња сезона за трговце скоро је сасвим изгубљена. Избори ће доћи и проћи, од њих нас раставља нешто јаче од месец дана. После избора, треба да отпочну послови, и да колико толико накнаде штету онима који буду кадри поднети је. Са онима који посрну и падну, биће што и са палим ратницима: *прећи ће се преко њих.*“

Које ли је, у Србији, све то требало?!

А коме ли је требало да ви ратно стање продужите од 3 месеца на годину и три месеца? Које је било потребно да изазивате једну на другу побуну Арнауца и да тиме задржавате све послове у земљи, господо фузионашки државници? Што вас не заболело срце за народом тада и што се не сажалисте сад на њега када дође са рата него му тражите порезу за то време рата и ако је он цело време продангубио заједно са својом стоком, а његове су њиве пусте и необрађене лежале? Откуда вам сад та болеливост када је не имадете приликом доношења буџета од 214 милиона, приликом предлога да се сви сиромашни и инокосни ратници ослободе порезе за време рата, приликом доношења указа о незаслуженом унапређењу официра којим је државна каса опеређена са неколико милиона динара годишње? Што се не сажалисте на оне несретнике који остају на вежби по три, четири, пет па и читавих шест месеца место шест недеља?

Куд сад баш да дође тај последњи час трпљења и муке српскога народа, после кога ће наступити

и која не допуштају либералским фабрикантима да зараде ни колико им треба за хлеб: ни 500 на 100.

Човек што се смеје.

Последице балканског рата

После читаве Одисеје по Европи, бугарски министар финансија Тончев успео је да закључи у Берлину зајам о чимим смо условима говорили пре извесног времена, управо кад су преговори били у почетку. Сва демократска, а нарочито социјалистичка штампа у Бугарској, осудила је услове који су стављени Бугарској за примање зајма и том приликом нагласила да једна самостална, независна држава не сме примити такве услове. Па ипак бугарска влада примила је све те услове.

Бугарски зајам износиће 500 милиона и треба да буде остварен до 1917 године. Бугарска ће узети 84 лева место 100? (управо 79%) и платиће 5% интереса. Свега 300 милиона биће унето у земљу а све остало остаће у Немачкој.

Овај бугарски зајам у ствари је само једна мала епизода из велике историје балканских зајмова који сви носе на себи печат зависности балканских држава од Европе, или још боље носе на себи робовски жиг европског капитала. У међусобној безумној борби, балкански народи су се предавали у руке појединим Великим Силама помоћу којих су мислили да остваре своје „снове о моћи и величини“; сваки поједини на рачун суседа; а ради постизања тога падали су у дужничке обавезе које су преличиле на ропство страном капиталу, и што је најгоре, ропство политици земље из које је добивен капитал. Готово цели ти зајмови које су они узимали из Европе ишли су на наоружање, и тако је однос између господара и вазала, остајао сталан. Балкан никако није могао да развије своју привреду толико да се ослободи притиске европске индустрије, да могле као исправан дужник правити услове за зајмове. Он их је увек морао *примати*, од аз до ижице.

Читав низ зајмова стоји иза нас са курсевима испод 80 од сто, са интересном стопом преко 6% и 7%, са обавезом да се све набавке морају узимати из државној земљи где се оставити у тој земљи, и са једним политичким додатком уговору о зајму који је по неки пут одвео војној конвенцији и томе подобно. Да не говоримо о оним зајмовима чији је емисиони курс био чак 62 од сто, са залагањем државних добара и примањем страних чиновника који ће прибирати приходе. Такве зајмове изазивали су нарочити моменти. Али и таквих момената на Балкану било је веома много: незгодних ситуација због међусобних борби на Балкану било је у свакој балканској држави те су и такви зајмови били чести.

Данашњи бугарски зајам закључен је у таквом једном несрећном моменту по бугарски народ, после једног злочиначког рата који су му његови и балкански властоделци приредили. То је била згодна прилика за европске грабљивице да се устреме на свој плен да га рашчулају у толико више у колико је немоћнији да се брани. Нема лепше слике за балканске народе у којима се види боље љубав Европских Великих Сила према њима као што су ти тренуци несреће и недаће које их заласе. „Пријатељи“ и „савезници“ из Европе одмах наваљују на њих да их што више очерупају и да их што више вежу за себе и своју личну политику која је увек далеко од политике балканских народа.

Ако кажемо да је Бугарска за закључени зајам морала дати гаранцију да ће све наруђбене: војне, железничке, санитарске, морати наручити у Немачкој и Аустрији, да је потписала или дала пристанак на склапање политичког уговора са Немачком и Аустријом, да је пристала на банкротски емисиони курс; да је стављена на милост и немилост банака кад ће јој издати цео зајам и да ли ће јој обуставити издавање зајма у току 1916 године; да је се обавезала да све дугове учињене за време рата исплати и да ни марјаша не унесе у земљу на привредно јачање и опорављење становништва, — онда ми само мало појачано понављамо оно што су урадиле Србија, Грчка, Турска и Румунија. Бугарска срља у економско и политичко ропство немачком и аустријском капитализму а Србија, Грчка, Турска и Румунија запале су већ у ропство француском, енглеском и руском капитализму.

Политика зајмова балканских држава јесте само последица њихове безумне унутрашње и међубалканске политике.

А ко је тај који је парламентаризам изложио опасности? Ко је поткопао његове темеље? Ко је умањило његов углед? Није снага парламентаризма у оних 166 посланика у Скупштини, већ у народу који иза Скупштине стоји. (Одобравање и пљескање). Да би народ заиста био увек будан чувар права и моћи Скупштине, треба она да буде заиста народна Скупштина. А она ће бити народном само тада када је бира цео народ без обзира на имовне разлике (Тако јел). Не држи се кућа о прову, већ се мров држи на дуваровима који су у толико сигурнији у колико су темељи јачи. Да би се обезбедила моћ и углед Народне Скупштине, треба појачати темеље на којима лежи **треба увођењем општега права гласа учинити цео народ чуварем парламентарнога рада** (Бурно одобравање.)

И радикали, који су установом ценза ослабили везе између народа и Скупштине, носе главну одговорност за гађење угледа и угрожавање права Народна Представништва. Пут да се тај грех према демократији и парламентаризму у Србији поправи јесте што скорији сазив Велике Народне Скупштине у циљу увођења општега права гласа (Тако јел).

Данашњим изборним системом искључене су из учешћа у бирању Скупштине радничка класа и потиштене народне масе. *А те масе, другови, од увек су били главни носиоци борбе за парламентаризам и главни чувари народних слобода.* Ја вас подсећам на један занимљив историјски случај. Када је 1858 кренула војска из касарне да разурну Велику Светоандрејску Скупштину, која је заседала негде тамо доле на Тобцијској Пијаци, народ је био закљонио својим грудима. А онај који се у одсудном часу први припео на један камен и викнуо: „Народе, заштити орозе!“ — то је био, по писању проф. Универзитета, г. Сл. Јовановића, један магацијски калфа, један пролетер. Пролетаријат је и данас најспособнија друштвена класа да у одсудном часу викне: „Народе, заштити орозе!“ јер је њему парламенат потребан. *Он штражи.*

Уједна било први слуга на двогога, већ Скупштинс која вољу народа врши.

Са гледишта социјалне демократије: боља је и најгора Скупштина него без Скупштине, јер ако Скупштина не ваља, народ ће је мењати и дојтерати да буде боља. (Одобравање). И баш због тога социјална демократија има историјску задаћу: да Скупштину учини верним изразом целог народа извојвањем општега права гласа, да оснажи везе између народнога тега и његове парламентарне главе и да ауторитет Скупштине подигне на широком и неразори вом темељу свега народа. Нека та мисао ових избора што дубље проникне широке народне слојеве! (Бурно одобравање и пљескање).

На дрзу руку Либералски изборки манифест

Либерали су већ малко сиротији на писању. Ошечејале им нешто руке од кесица са песком помоћу којих су, за време свога режима, ширили „либерализам“ по Србији. Некако много лакше рукују буџетом него ли пером. Имају они боље ајсанције него новинаре.

Због тога, они све до скоро нису имали ни свој партијски орган. Српска Застава се залепила над овим народом само с времена на време, о празницима и приликом параде. Они проговоре само онда кад треба изазвати покољ. Те хијене оживе само онда кад осетиш мирис лешева. Никада они нису били икако агилни као пред српско-бугарски рат; ни када нису толико клицали него кад су видели море од крви два брајска народа.

Па ипак, и они су се пошрудили да највише манифест. У манифесту се тражи оштите право гласа. Тај захтев треба да осиваре комије и расходовани подофицији којима је манифест и уиуен. Због тога се по зивају сви ти агитатори либералне партије да на дан избора дођу на биралиште са брзометалним, камама и бомбама и да пројагирају идеје г. Рибарца. Према свима проишаницима Демократије треба бити немилосрдан, у првом реду према социјалистима. Лесковач ће бити једно од главних места где ће се поделити изборна бишка између либерала, предстваника српске демократије и социјалиста, који узушују сваку слободу

дана заслуга је у првоме реду тога лажног инспектора, који је полицији и фабрикантима рекао да радници немају право на штрајкачке страже (Узвизи гнушања и протеста).

Тај господин безобзирно насрће на животе сиротних породица онда кад он сигурно више даје месечно на куповање свилених чарапа својој госпођи него што једна лесковачка босонога радница поједе за месец дана. (Одобравање).

У опште Министарство Народне Привреде то је за данас највећи непријатељ српске радничке класе. Кад би главе свих радничких непријатеља требало ради одсецања ујединити у једну, онда би то требало извршити у овоме министарству! (Одобравање)

У Београду је пре неколико дана један послодавачки агент на сред Теразија убо ножем и повредио боксером тројицу штрајкача, а међу њима чак и једнога господина, безазленига мимопролазника. *Тај се зликовац данас сербез шећа по Београду, јер за њега се залаже послодавачки каршел.*

У Крупњу је пре неки дан полиција на противу уставан начин забранила и растерала социјалистички збор, и тако редом по целој земљи.

Ето у томе знаку насиља живи данас око сто хиљада радника по фабрикама и радницама, у којима су при повратку из три рата затекли смањене наднице и повећано радно време. Тој кризи придружује се нова беда због скупоће животних намирница.

Јавна брига о томе злу је непозната у овој земљи, а сви захтеви социјалне демократије одбијају се оледена срца буржоазије и њезине државе.

Радничкој класи не остаје ништа друго него да се очајно и енергично бори. Изборна борба је ту добро дошла и треба је потпуно искористити. Не треба да буде ни једнога радника који ће мирно седети. Сви треба да одушевљено радимо на прибирању нових присталица, који ће социјалној демократији дати првога августа свој глас за стварање оне живе политичке снаге, којом ће се пробити ледена кора социјалне реакције.

Уједна да живи Социјална Демократија изборна борба и победом (Бурно одобравање)

Д. Туцовић:

Овај митинг, за који потпуно вреде песникове речи „Како се народ скупио на митинге, власници штрајке“ (Одобравање), не можемо завршити а не истакнемо још једну мисао. Другови, на путу да наш борбени фронт буде правилно постављен према фронту целокупне буржоазије, на путу да се финансиски, културно и политички незаддржљив систем сјајаје војске замени системом народне одбране, да се демократија у земљи и мир међу народима обезбеди од монархизма укидањем монархије и завођењем републике, да се сузбије социјална реакција и пролетаријат, не одрасајој деци, женама и ничим необезбеђеним људима даде законска заштити од капиталистичке самовоље експлоатације, — на томе путу истиче се пред социјалну демократију неодољна потреба

да се што пре сазове Велика Народна Скупштина у циљу увођења општега права гласа. (Бурно одобравање и пљескање).

Радници, то право је данас кључ многих наших практичних захтева, први и најважнији услов успеха у борби. Можете ли снажно ударити секиром по корену зла, ако немате држаље у руци? Е, ту држаљу представља за нас опште право гласа. Оно треба да даде замаха и да појача ударну моћ нашој борби. Оно треба да јој осигура резултате (Одобравање).

Увођење општега права гласа је данас општа политичка потреба. Ја вас подсећам на споразум који је непосредно пред последњу министарску кризу био постигнут у Скупштини да се иде на Велику Народну Скупштину. У међувремену од тога споразума до кризе одиграла се изван Скупштине, у двору и око двора, позната борба око власти, у којој је углед Народна Представништва био згажен, јер је у њој главну улогу играла солдатска. (Знаци протеста). Али одговорност за погажени углед Народна Представништва носе буржоаске партије, јер су се све оне биле залезеле да преко ујачаја у двору уседну на власт преко које ће сиварајши „народно поверење“, место да се преко народнога поверења дижу горе, ка властима (Бурно одобравање). Тада је радикална влада закукала да је парламентаризам у опасности.

страх: ако фузионаши само не до-
бљу власт и не докусују рад на
благостању српскога народа?

Ми мислимо да се фузионаши ту
прилично пребацују у веровању да
ће тронути народ. Причекаће народ
до 1 августа, потрзаће се он и по
зборовима и конференцијама. Шта
ће кад му је такав удео! Али ће
тада и фузионаши са целим опози-
ционим блоком стећи уверење да
народ нису тронуле исто тако ни
дирљива старања опозиционог бло-
ка самосталаца, националаца и на-
предњака који су у хору помагали
целу ратну пореску, унапређивачку,
концесионарску политику фузиона-
ша. Запренеће се уши и једнима и
другима као што ће се запрвенети
околу после наше социјалистичке
речи у народу.

Убио ме бог ако дам глас убицама мога сина!

Путовао сам неки дан својим по-
слов возом од Крушевца за Врњце.
У вагону нас је било свакојаких: и
„демократа“ и социјал-демократа, и
реакционара и усрећитеља народних
—радикала; било нас је, дакле, од
сваке руке.

Повели смо разговор о изборима,
о киши, сунцу и рату. Један убојен
нифта из Чачка уби се доказујући
да они, радикали, апсолутно имају
право да се поносе ратним успеси-
ма јер, вели тај убојени газда, ми
смо добили све до Битоља и тамо
даље преко Битоља. Поносни смо и
горди као Бог, јер ће нас народ
првих избора благосиљати за осло-
бођење! У једном углу се приме-
шкољи један чичица, па као из пу-
шке кресну нифта: Да ве благоси-
љам? Да ви капу скидам? Да... и ту
се горко заплака, па гушећи се у
сузама викну: убио ме Бог ако дам
глас убицама мога сина!...

Помислио сам оног момента: Ко-
лико ли их је велики број који се
овако куну да неће дати свој глас
убицама својих милих!

Силое

Збор у Александровцу

Изненадно и без икаквих припрема
— онако на бруу руку, како то друг
Душко каже — одржали смо у Алек-
сандровцу један збор 22. јуна. За
нас је он од великога значаја, јер
је то био и први социјалистички збор
у овом месту и први збор у овој из-
борној борби. Није био величанствен,
нити се на њему могло осетити и за-
пазити оно старо: Живео! Сви немо
уз вас, итд. Али се по љутању и
хладном размишљању могло видети
да тај свет није још политички потпу-
но корумпиран и није подесан за
поткупљивање и подмињивање.

На збору их је било око две сто-
тине. Њих петорица су се одмах
уписали у партију и на тај начин
постали социјал-демократа. На осно-
ву мога запажања могу закључити
да ће овамошњи свет са села ових
избора својим гласањем много изне-
надити оне старе кашарчине, поп
Геру и попа Мнића.

За социјале

Долазе два задарска радника у берберни-
цу. Радници су на новој скупштини и спре-
мају се да иду кући у Топлицу.

— За кога ћете сад да гласате? Онеће ли
опет за Илију Илића?

Нећемо, њих смо се заситили. Видели смо
да они раде само за себе. Сад ћемо сви да
гласамо за социјале. Идем кући и рећи ћемо
свима да гласају за социјале, јер смо видели,
да су то наши прави пријатељи:
А и куд би тица, него у своје јато.

„Привредно-демократска странка“

Као и остале буржоаске партије,
које су се бациле у лов на народне
куглице, помоћу којих ће доћи до
мандата, и привредно-демократска
странка, којој на челу стоји добро
познати смедеревски банкар Пера
Максимовић, дигла је хајку.

Она се ограничила само на непо-
средну околину, на смедеревски ок-
руг. На том земљишту она је пла-
сирала свој капитал, увукла у своје
мреже читаво село, задужила и за
себе привезала прве људе.

Привредно демократска странка то
је Пера Максимовић, односно Мак-
симовића банка.

Максимовића пракса демантује ње-
гову теорију, његов програм. У теори-
ји је за реорганизацију војске, про-
свете, за опште право гласа, против
пореза (сељак који има 3 ектара да
не плаћа порез) за општинску и на-
родну самоуправу, против зеленаша
и намелтљиваца у капуту, он је за
гуњ и опанак. На збору апелује на
сељака, да је већ крајње време да
стресе са себе народне гусенице, да
се отргне испод туторства његових
љубимаца народних посланика, који
га обилазе сваке четврте године, па
да бира г. Перу и његове трабанте
и да падну под његово туторство
као што већ и јесу. Даље износи да

је спас сељака у једној чврстој се-
љачкој организацији, сељачком син-
дикату, који би се бринуо само о
интересима сељака и радио за ње-
гово добро. У том циљу је он и осно-
вао ову странку, јер сиромаштво не може
више да гледа како су се сви око-
мили на јадног и голог сељака да
га упропасте, кад је и он сам до-
вољан.

Он је у теорији демократа у пракси
је банкократ; у теорији је за сељака,
у пракси је зеленаш. Преко своје
банке завладао је целим крајем. Села
су сва презадужена. Само једно село
Голобок дугује банкама милион ди-
нара, и ако не вреди цело толико.

Слушао сам многе људе где се
жалеле, да не смеју да буду ништа дру-

Из дана у дан

Српске Сестре покрашене. Си-
ноћ око 7 часова извршена је по-
краћа Колу Српских Сестара, које
се налази у канцеларији основне
школе, код Саборне Цркве.

Расцеп фузионаша. У свима
местима у унутрашњости, дошло је
до несугласица међу старим ради-
калима због тога што се нису хтели
примити они квалификовани посла-
ници које је главни одбор пред-
ложио.

Пољопривредни Курсеви. Ми-
нистарство Народне Привреде при-
редиће два курса из живинарства,
пчеларства и руковањем справама и
машинама, и то први од 5. до за-
кључно 11. јула, а други од 12. до
закључно 17. јула ове године.

На ове курсеве примаће се до
20 учитеља основних школа, који
ће на име помоћи добити по шест
динара дневно и подвозни трошак
железницом, односно лађом.

Учитељи који би желели учество-
вати на овим курсевима имају се
пријавити Министарству до 2. јула.

Одликовања. Сутра ће бити пу-
бликовани укази о одликовању лица
разним орденима, како у војсци тако
и у грађанству.

Државни одбор. Јуче је државни
одбор завршио са постављањем свих
председника бирачких одбора у Ср-
бији, и послао државној штампарији
ради публикације.

Друга седница одбора биће у иду-
ћи четвртак, ради попуњавања оних
празних председничких места, који
су се због болести са доказима изви-
нули, да не могу бити председници.

Због великих намета. Из Но-
вог Пазара дошла је јуче депута-
ција да се жали на претерано вели-
ки порез. Ова депутација вели, да
тамо нема ни једног грађанина који
није преоптерећен порезом. *Чак шир-
ди, да ће своја огњишта набуцати-
ши, ако им се пореза не смањи.*

Суд Добрих људи у В. Плани.
Министарство Народне Привреде о-

го до Максимовићевци, јер би их
иначе упропастио, пошто их има у
рукама.

И такав човек, оснивалац, привр-
дем. странке издаје се за поборника
народних права и заступника народ-
них интереса. Човек који на једној
страни зеленаштво пљачка сељака,
хоће на другој страни да му помогне.
То је тако јасно и очевидно, да нема
ни једног сељака, који би му веро-
вао. Ако он мисли па му верују, љуто
ће се преварити. Широке народне
месе и у овом крају знају врло до-
бро, да је једини њихов пријатељ и
прави заштитник само Социјална Де-
мократија.

С.

братило се свима коморама са пи-
тањем, да ли је потребно оснивање
суда добрих људи у Великој Плани.

Кад се утврдило колико тамо занатли-
ски радника и трг. помоћника има,
онда ће ово питање решити Мини-
стар Народне Привреде.

Гимназија у Чачку. Синоћ је
Главни Просветни Савет држао се-
дницу на којој је решавано по изве-
штају о отварању VII разредне гим-
назије у Чачку.

Пожаревачке железнице. Ра-
дови на грађењу нових жељезнич-
ких пруга у округу пожаревачком
отпочели су. Са трасирањем пруге
Петровац—Ждрело—Жагубица, до-
шло се до Манастира Горњака Исто
тако отпочела је траса и на другом
жељезничком краку Пожаревац—
Свилајнац.

Владин Протест. Влада је уло-
жила протест преко свога послани-
ка у Бечу, због нартаја бечке и
аустроугарске штампе на Србију,
да је она узрок сарајевском атен-
тату.

Изборни покрет. До синоћ зна
се, да су старији радикали одлучили,
да носилац њихове листе буде у Беог-
раду г. Никола Пашић, други Ми-
хајло Марјановић, подпредседник оп-
штине београдске и трећи Бенцион
Були, банкар. Питање о четвртном
кандидату решиће се тек сутра.

Опозициони блок кандидоваће као
првог: г. Давида Симића трг. други
ће бити напредњак г. Бора Пелева,
новић судија окружног суда и трећи
самосталац г. Милан Лазаревић адво-
кат. Четврти ће бити националац,
кога њихов главни одбор кандидује.

Откуп приплодне стоке. Ко-
мисија која је послата на страну за
куповину домаће стоке, купила је
у Швајцарској 77 бикова и 90 кра-
ва и јуница. За неколико дана ова
ће грла бити послана у Србију, и
један део предаће се државним сто-
чарским заводима, а други имућни-
јим домаћинима.

Из унутрашњости и Нове Србије

Полициски дахилук

Крупањ

Фузионашки режим се одржава на
насиљу и корупцији. Новац и поли-
ција, то су главни стубови фузио-
нашке моћи. Могу они причати и
себе варати колико хоће да њих
држи на власти народно поверење,
али је за свакога јасно, а за њих
поније, да су они давно изгубили
поверење у народу. Стога се лаћају
насилних мера да обезбеде себи и
даље власт. Због тога не презају ни
од каквога насиља над онима који
више неће да одобравају њихову
противнародну политику. Фузиона-
шка полиција се нарочито окомила
на социјалну демократију, јер јој
њена критика наноси највише штете
отварајући очи народним масама.

Такав један случај полицискога на-
сиља десно се и овде у Крупању 15.
ов. м. Тога дана смо били сазвали
једну конференцију, која се по својој
посети и важности дневнога реда
претворила у збор. Маса сељака при-
ступовала је овоме збору. После го-
вора друга Живојина Николића узео
је реч друг Миодраг Јеремић и почео
критиковати данашњи режим и све
буржоаске партије. Наједанпут до-
лази начелник срески, г. Влад. По-
повић, у официјерској униформи као
капетан II класе, и поче да прекида
говорника, питајући га ко му је до-
зволито да дође у његов срез да го-
вори. Друг Јеремић је одговорио да
је ово Србија а не Албанија, и да
њему Устав даје право да може сло-
бодно говорити и ширити своја по-
литичка убеђења. Тада је начелник
срески надао вику, претећи да ће
нас све похапсити. Председник збора

му је одговорио да је ово збор у
затвореном простору и да полиција
по закону нема право да присуствује
на оваквим зборовима.

После овога начелник се повукао,
рекавши како ће председника збора
позвати сутра у полицију да га казни.
Збор је и даље наставио свој рад
уз протесте од стране сељака против
овога безочнога полицискога насиља.
Но начелник је опет улетео у ка-
фану и силом своје власти, држећи
се за сабљу забранио другу Јере-
мићу да говори даље. Шта смо друго
могли радити него да збор закључи-
мо и да у записнику констатујемо
да се није могао до краја одржити
због насиља срескога начелника.

Ето, другови, чиме фузионаши агити-
тују и на који начин мисле да добију
већину на дан 1. августа. Ови избори
ће, изгледа, по полицискоме насиљу
превазићи све раније, али све то неће
ипак моћи да застраши народ да не
изрекне своју осуду над убитачном
политиком фузионашке владе и оста-
лих буржоаских партија. Баш ово
гоњење и растурање социјалистичких
зборових најбоља је прогноза за то:
да не на дан избора социјална де-
мократија однеће сјајну победу и
пожети велики успех.

Друга Крушевац—Ужице

На први Крушевац—Ужице ради
стално око 600 радника, махом се-
љака који су приморани бедом да
остављају своје домове и да иду да
остану на жељезничким радницама, не
би ли зарадили неки грош да плате
држави порезу и да исхране себе и
своју породицу. Ти се људи најсви-
репље малтретирају, и поред тога
што раде за врло мизерну надницу

ни она им се не исплаћује на време,
већ се отеже у бесконачност. Два
месеца има како ти радници нису
примили ни марјаша од своје зараде,
и док им се код куће продају ствари
на добаш за порезу, дотле се Ди-
реkcија Српских Државних Жељез-
ница прави глува према овим бед-
ницима, које је заробила на овом
послу да не могу отићи на други
посао, где би могли своју зараду
наплатити и на време порезу платити.

Ове људе треба обавестити од
куда долази њихова беда и упутити
их да на дан избора гласају за соци-
јалну демократију, јединога за-
штитника економски слабих, а не за
буржоаске партије које о њима воде
рачуна само онда кад им треба њи-
хова гласачка куглица.

24. јуна 1914. г.

Чачак

В. Ерић

СИНДИКАЛНИ ПРЕГЛЕД

За железничаре

Друг Лапчевић је једном прили-
ком у Скупштини уложио протест
због неисплаћивања зарађеног акор-
да радницима нишке радионице и
тражио од г. министра грађевина да
им ту зараду исплати, на шта је г.
министар одговорио да ће ствар од-
мах извидети и акорд исплатити.

Пошто то ни до данас није учи-
њено, Радничка Комора је поново
тражила од г. министра грађевина да
радницима зарађени акорд исплати.

Да видимо како ће се сад одазвати
висока господа насрам овог захтева
Радничке Коморе, па ћемо се понова
вратити на ову ствар.

Да бжемо!

Варварска експлоатација рад-
ника у српским фабрикама на-
шла је своју примену у и пара-
ћинској фабрици стакла. Али оно
што та фабрика није могла ни-
како наћи, то су српски радници,
српски робови, који би могли
подносити ту експлоатацију у
фабрици. Тамо ради око 60 рад-
ника, доведених из Чешке и
Беча. Међу њима има и таквих
чланова наше организације који
су провели по 10 и 15 година
у синдикату, били често пута
на важним функционерским по-
словима својих великих органи-
зација, посланички кандидати
својих великих партија и т. д.
Али шта је њихова велика стру-
чна спрема и њихова лична ин-
телигенција за једнога српскога
директора фабрике?! Та они су
радници, а то на језику наших
фабриканата значи робови, које
треба тлачити, тлачити и опет
тлачити!

Због многобројних шикана и
пљачки, које се од пре шест ме-
сеца врше над свим радницима,
нагомилано је толико незадовољ-
ство, да је врло близу један
крах.

Радници више неће да остану
у овој фабрици и категорично
су нам изјавили ово: Нас ди-
ректори називају уопште сви-
њама! Кад тражимо лекове да
се лечимо, онда нас називају си-
чије него што је у ствари. Фу-
зионаши већ агитују у народу
тима како су самосталци и о-
стала опозиција хтели да по-
стављају официре за предсе-
днике општина, а они нису дали;
док самосталци опет говоре како
су фузионаши непријатељи вој-
ске и официра, који су ослобо-
дили нашу стару дедовину од
петвековног турског ропства, —
и ако фузионаши исцедише и
последњу пару од народа и да-
доше на товљење милитаризма!

Наша партија има највећег
политичког интереса да скине
лажну маску демократизма са
лица свих буржоаских партија
и да их народу покаже у правој
њиховој боји. Она ће то учинити
најбоље на тај начин ако
буде и на зборовима, и на кон-
ференцијама, и нарочито преко
органа, *Радничких Новина*, из-
нела и овога пута своје гледи-
ште на нашу спољашњу и уну-
трашњу политику, на привред-
ну и финансијску политику, на
просвету, на народно здравље
ит.д., једном речи: ако буде из-

нела свој практични програм,
своје практичне захтеве које те-
жи да оствари још у данашњем
друштвеном уређењу, и ако буде
изнела како се према тим за-
хтевима држе остале, буржоаске
партије. То ће имати двоструке
користи: унеће начелности у на-
шу изборну политичку борбу,
која се срозала на одвратну грд-
њу и клевету, и упознаће још
више народне масе са нашим
програмом и нашим захтевима.
Зато је дужност наших агита-
тора да се постарају да *Радни-
чке Новине* нађу купца и чи-
талаца у што ширим слојевима
народних маса, те да се једном
народне масе отргну од утицаја
буржоаских партија које их лажу
и обмањују, и нас и нашу парти-
ју клеветају.

У идућим бројевима *Радни-
чких Новина* ми ћемо изнети
редом један по један од наших
практичних захтева, на шта о-
браћамо пажњу наших читалаца.

Синдикални огласи

Подобор савеза терзијско-помукијашки
радника, у Београду, преселио се са станом
из кафеане Баројева у Народни Дом. Стога
се овим скреће пажња друговима на то, рати
пријављивања и одјављивања доласка и од-
ласка, и ради уплаћивања чланског улога.
Опонају се другови који су заостали са у-
логом да измире свој дугујући улог. Благај-
ник се налази у стану сваке суботе од 7—8
сати у вече. Нека другови долазе суботом
и нека уплаћују улоге, јер је ту 1. јули,
докле треба сви чланови да измире своје
улоге ради тога што ће бити и скупштина
Шивачки Радника, на којој ће имати право
учешћа само исправни чланови.

Против зајма

Софија, 27. јуна. Опозиција је пу-
бликовала комунике којим одлучно
и једнодушно осуђује услове закључ-
ченог зајма у Немачкој и изјављује
де је он понижавајући за садашњост
и фаталан за будућност земље, чија
економска и финансијска ситуација
и њен кредит на страни допуштају,
да се нађе зајам под много бољим
условима који не би захтевао тако
велике економске и финансијске жртве.

Напредовање Епираца

Драч, 26. јуна. Према вестима које
су стигле вечерас Корица је пала у
руке побуњеника. Епирици на целој
линији иду на Корицу. Тепелени је
такође у руке Епираца. Ситуација
је у Драчу непромењена.

Ратни савет који је био заказан
за данас није одржан, већ је одло-
жен за доцније. Албанска влада про-
дужила је уговор са паробродским
друштвом „Далмација“ односно бро-
да „Херцеговина“.

Корак аустријске владе

Беч, 27. јуна. „Најес Винер Таг-
блат“ има ово официозно саопштење:
Дипломатски корак, који намерава
аустроугарски министар спољних
послова да предузме у Београду,
биће извршен у најкоректнијој ди-
пломатској форми.

Овим дипломатским кораком биће
од Србије захтевано, да са своје
стране потпомогне у истраживању и
кажњавању криваца за сарајевски
атентат, те да се побрине, да се у
будуће не потпомаже из Србије ве-
лико-српски покрет у Босни.

Аустроугарски посланик барон
Гизл ће у току ове недеље на ме-
родавном месту у Београду овај ко-
рак објаснити, а од одговора, који
буде дала српска влада, зависеће
сваки даљи корак по овој ствари.

Очекује се, да ће и Србија на исто
такав пријатељски начин одговори-
ти, те се надаати, да ће овим одго-
вором српске суседне државе једном
за увек бити онемогућени велико-
српски агитатори, да под плаштом
српске политике и даље узнемирују
Србе у аустроугарској монархији.

Умро Хартвиг, руски посланик

Синоћ у 10 часова умро је на-
прасно од парализе срца у аустро-
угарском посланштву г. Николај Хар-
твиг, царско руски посланик.

Одмах су извајали лекари да му
укажу помоћ али је већ било доцкан.

Ко хоће да се упозна са маркс-
истичком науком штај нека буде сјај-
ни прешлајтник и читалац соци-
јалистичког часописа Борбе. Цена
на годину 8, за пола године 4, за
шири месеца 2 динара.

НОВА ТРГОВИНА
ВУЧКОВИЋА И МАРКОВИЋА
 до кафане „Бооне“ на Славији.
 Препоручује леп избор сто-
 лица за собе и салоне, шифо-
 нера, ормана, плеханих кре-
 вета, вашкастне, нахткастне,
 као и сав кућевни намештај.
 Продаја за готово и на од-
 плату са солидном ценом.
 217 1—5

Кошуља мушких у боји од че-
 ског зефира и кретона од 3-50—4
 4-50 дин.
 ГАЂА мушких од јаког ческог
 платна од 2-50—3 дин.
 Може се добити у фабрици
 белог рубља
Станоја Живковића 104,8—5

Велико стовариште
сваковрених обућа
 Препоручује
ЈОСИФ ФРИД
 Кнез Михаилова ул. бр. 33.
 107 Телефон 1233. 9—50

РАДЊА КОД КРУШЕВЉАНИНА
 (Коларчева бр. 10.)
 Препоручује велико стовариште го-
 товог мушког и дечјег одела на I.
 и II ред, од енглеског штофа исто
 препоручује мантлове листерске и
 гумење мушке и женске, у великом
 избору. 109,9—50

РАДЊА КОД БЕОГРАЂАНИНА
 Коларчева улица
 препоручује своје богато сортирано
 стовариште готовог мушког одела
 у свима модерним бојама и фа-
 зонима, као и гуме-мантлова.
 152 8—50

ПЛАТНА
 Добра, нештиркана (натурен) за све
 домаће потребе
 16 динара комад.
 продаје трговина
Исак Ј. Медина
 Кнез Михаилова ул. 8.
 106,8—50

КОД БЕЧЛИЈЕ
 преко пута „Руског Цара“ и уред.
 „Трибуне“ може се добити јевти-
 ном ценом
НА ОТПЛАТУ
 Платна, Штофа, Гарнигура, Оде-
 ла мушка и женска, Тепихе, Ормане,
 Гвоздени Кривети, разни Завеса, Пе-
 бади, Јоргана и т. д.
 Ова је радња најстарија отплатна
 радња. 114,9—50

ШЕШИРА
 НАЈМОДЕРНИЈИХ
 краватна, крагнова, кошуља и остале
 модерне галантериске робе у вели-
 ком избору препоручују
Петар Петровић и Беловић
 Београд, Кнез Михаилова улица
 105 13—50

Чујте и упамтите, другови
 Најлепшег најбољег и најјевтини-
 јег разноврсног готовог мушког,
 женског и дечјег

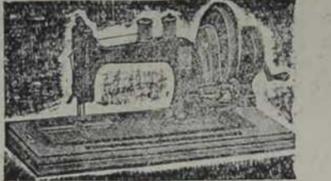
ОДЕЛА
 имаде навек у огромном избору у
 чувеној радњи **ЕНГЛЕСКИ ДЕПО** до
 Колосеума Краља Милана ул. 42.
 Целој Србији шаље Очекује Вас Ваш
 доплатом, што се не допада замењује.
Исак С. Алкалај
 113,9—50

ОБУЋА
 велики избор свих врста из првих
 светских фабрика препоручује
 ново стовариште обућа
СИМИЋА И ЖИВАНОВИЋА
 Београд, Кнез Михаилова ул. бр. 10.
 110 9—50

ОДЕЛА ГОТОВОГ
 мушког и дечјег, палетова за даме
 Главни Депо
Савић и Мајданац
 Београд, Кнез Михаилова ул. бр. 1.
 103,9—50

ЧУВАЈТЕ АДРЕСУ
 први срп. могоцин
 сваковрсног одела
 Београд-Теразије бр. 5.
 Има увек богат из-
 бор најлепшег нај-
 елегантнијег нај-
 новијег и најјевти-
 нијег готовог муш-
 ког, женског и де-
 чјег одела по нај-
 умеренијој цени.
 Очекује вас радо
 Први Српски Магазин
 Сваковрсног Одела
Х. Х. ХАЗАНОВИЋ
 127.12—20

РАДНИЧКОМ СВЕТУ
 Стављам до знања да се у мојој
 радњи може добити добра кошуља
 за 4 дин., гаће од доброг платна
 за 2-50 д., шешир штофани добар од
 4 динара па на више и све друге
 артикле које овој радњи припадају.
 Купцима од 10 дин. 5 од сто шконта.
 у ТРГОВИНИ
Станоја М. Обрадовића
 108,10—50 Београд, Теразије.

ОПРАВЉА
 Специјално све врсте машини шиваћих

И. СРП. ЕЛЕКТРО МЕХАНИЧКА
РАДИОНИЦА
 Милутина Марковића
 Теразије 8. — Телефон 1741.
 83,17—25

ПОМОДНО ГАЛАНТЕРИСКА РАДЊА
СРЕТЕНА А. БОЖИНОВИЋА
 у БЕОГРАДУ
 препоручује своје увек богато сто-
 вариште: Шешира, Белог и Фарба-
 ног Рубља, краватна, Обућа, Шта-
 нова, Кишобрана, Мараме, Буђелара,
 Новчаника, Дугмета, Парфимерије,
 Сапуна и т. д. 111,9—50
 Цене су строго утврђене.

ПОМОДНО-ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА
ПЕТАР ПЕТРОВИЋ И БЕЛОВИЋ
 БЕОГРАД, Кнез Михаилова улица
 Добила је за наступајућу сезону у великом и укусном избору
Мушких шешира: филцаних, меканих, црних у свима
 најмодерним бојама. Сламних шешира свих врста.
Мушких кошуља, белих и у боји, крагнова, манжетни.
Машини најмодерних, обућа и свих других помодно-
 галантериских артикала.
 Цене су врло солидне и утврђене. Поручбине из
 унутрашњости извршујемо одмах. 175,9—10

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
 КОД
СРПСКОГ РАДНИКА
Јакова Х. Барарона
 Коларчева ул. бр. 10 до кафане „Мала Албанија“
 Препоручује своје богато стовариште: кошуља муш-
 ких и женских, белих и у боји, јегерових подкошуља,
 матроских кошуља крагнова и манжетни од каучука и
 платна, белих и у боји, капа и качкета, кишобрана и
 сунцобрана, рукавица и чарапа, филцаних шешира, обућа
 мушких и дечијих, кожних и платнених, женских ци-
 пела са шпанглама, црних и браон, спреме девојачке,
 деверске, кумовске и старосватске као и све остале
 домаће потребе,
 ВЕЛИКИ ИЗБОР
 о о о о **ДЕЧИЈИХ ХАЉНИЦА** о о о о
 Поручбине вршим уз доплату.
 Услуга брза и тачна.
ЈАКОВ Х. БАРАРОН.

Јел' истина да **БЕНВЕНИСТИ И**
МАНДИЛОВИЋ имају најлепше, нај-
 модерније и најјевтиније
ОДЕЛО!!!
 Истина је, па и доказано, јер су то млади људи,
 почетници, а на млађем свет остаје.
 С' тога, ко жели лепо и јевтино одело нека по-
 сети радњу
БЕНВЕНИСТИ И МАНДИЛОВИЋ
 ТЕРАЗИЈЕ — Краља Милана ул. бр. 37.
 216,3—20

1-ог РЕДА ЛОГРЕБНО ПРЕДУЗЕЋЕ
 Телефон 1348. Телефон 1348.
ПЕТРА АЛ. ПЕТРОВИЋА
 преко пута Управе Фондова и споменика кнез Михаила
 Препоручује, када се деси смртан случај: Највећи избор
 целокупне погребне спреме, од најпростије до најлукузније.
 УСЛУГА: најсолиднија у свако доба. — ЦЕНЕ: утврђене најјефтиније.
ВАН КАРТЕЛА
 6 сопствених најлепших погребних кола.
 за 14 дин. Бесплатно на послугу:
 фина стаклена погребна кола са 2 коња. сто, чаршав, чираци, застава и црнина
 87 16—50 за покривање огледала.

Огромно стовариште
ЖЕНСКИХ И ДЕЧИЈИХ ШЕШИРА
 КОД
БЕРТЕ СЕНАТОР
 Теразије — МОДИСКИЊЕ — Теразије
 У унутрашњост шиле доплатом. — Недопадајуће замењује

ВЕЛИКИ ИЗБОР
ШТОФОВА ЗА ЖЕНСКА ОДЕЛА
 цица, батиста, пикета, платна, шнирд-поркета и
 зефира, као и фини француски фул, и продаје
 велику-штринглу по 1-10 п. дин., приспео је
 МАНУФАКТУРНО ПЛАТНАРСКОЈ ТРГОВИНИ
Аврама И. Леви, Београд
 Краља Петра улица бр. 42. 8—20

„СРБИЈА“
ПРВО СРПСКО ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ У БЕОГРАДУ
 (угао Књегине Љубице и Кнеза Михаила)
 Друштво гарантује овим средствима:
 1.) друштвени капитал Динара 1,000.000
 2.) фондови резервних премија 1,733.664-57
 3.) остали фондови 337.182-—
 4.) непокретно имање звано „Хајдук
 Вељко“ и „Мали Војник“ 876.783-06
 Исплаћена осигурања до 1. децембра 1913. год. износе:
 а.) у одељењу живота Динара 498.000-—
 б.) у одељењу пожара 392.000-—
„Србија“ је прво и једино Српско Друштво за Осигурање
које исплаћује дивиденду осигураницима.
 Друштво „Србија“ врши под веома повољним и десето-
 годишњим сопственим радом утврђеним најсолиднијим условима
 ова осигурања:
 1.) Осигурања живота на случај смрти и доживљења; ми-
 раза женској и капитал мушкој деци; и пензије породици по
 нарочитој тарифи.
 2.) Осигурања противу пожара: зграда, покућанства, робе,
 индустријских предузећа.
 3.) Осигурање стакла и огледала од ломљења и других штета.
 4.) Осигурања од несрећних случајева.
 Полисе друштва „Србије“ од осигурања живота служе
 официрима као кауција при женидби.
 Полиса друштва „Србије“ за осигурање зграда про-
 тив пожара прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка
 трговачког пензионог фонда као супергаранцију при да-
 вању зајмова.
 Ближа обавештења даје бесплатно Управа „СРБИЈЕ“ у
 Београду, а у унутрашњости новчани заводи, овлашћени агенти и
 повереници за осигурања.
 118,8—40 **ДРУШТВЕНА УПРАВА**

ЈЕЛЕНА МИЛКИЋ - МОДИСКИЊА
 Београд
 Кнез Михаилова улица бр. 1.
 Телефон Бр. 1682. Телефон Бр. 1682.
 препоручује у свако доба огроман избор у свима квалитетима, бојама и ценама
НАЈМОДЕРНИЈИХ ЖЕНСКИХ ШЕШИРА
 Осим готових шешира, има увек велики избор целокупног прибора за модискиње.
 У унутрашњост се шаље доплатом. — Недопадајући се замењује другим.
 On parle Français — Man spricht Deutsch 91,9—60
 Власник Чедо Милошевић брањерски радник. Одговорни уредник Иљја Стојадиновић кројачки радник.
 Штампарња Саве Радековића и Брата — Београд — Телефон 646.